

DEBATT

NYE MENINGER .NO

NYE MENINGER er Dagsavisens side for kommentar, analyse og debatt.

Her vil du hver dag finne ferske analyser og kommentarer til aktuelle hendelser fra Dagsavisens skribenter og brukere.

FRA NYE MENINGER.NO

Raseriet

Den europeiske kommisjonen mot rasisme og intoleranse (ECRI) har uttrykt sin bekymring over rasisme i Norge i en ny rapport.

Ifølge rapporten er det betenkelig at innvandrere opplever mye diskriminering på arbeidsmarkedet, i bolig- og helsetilbud og ikke får tilstrekkelig hjelp til å sikre sine rettigheter i Norge.

I det siste har det skjedd mange endringer i norsk innvandringspolitikk som innskrenker minoritetenes rettigheter i Norge. For å få familiegjenforening må man ha årlig inntekt på over 300.000 kroner, samt fast jobb og bolig. Diskriminering i arbeidsmarkedet medfører at mange med annerledes navn ofte blir sortert ut i ansettelsesprosessen. Tidligere kunne flyktninger som hadde fått oppholdstillatelse få økonomisk støtte til familiegjenforening. Denne ordningen er nå fjernet og har resultert i mange fortvilte mennesker som ufrivillig er skilt fra sine familier og føler seg retraumatisert. Regjeringen har også strammet inn reglene for å få norsk statsborgerskap. Nå må de som søker statsborgerskap også tas amfunnskunnsksprøve på norsk. Tidligere kunne de bruke sitt morsmål eller et annet språk de behersker.

Fakhra Salimi

Å skape menneskeverd og fred er eit mykje betre alternativ enn å starte kriger.

Vemund Viken

ANBEFALT PÅ NYE MENINGER.NO

- 1 Den dagen «Nya Samhället» døde
Eirik Hoff Lysholm
- 2 En ny verden?
Stein Ørnhoi
- 3 Kinesisk fiendejakt
Torbjørn Færøvik
- 4 Kortene må på bordet
Torild Skard
- 5 Telegrafens dårlige dekning
Iver Kleiven

MATPRODUKSJON: Vi går mot en situasjon der det kanskje ikke er tilstrekkelig

Knappheten på mat vil

DEBATT

HANNE ELDBY

AgriAnalyse

At antallet gårdsbruk og gårdbrukere går tilbake, både i Norge og de fleste andre land, er ingen nyhet. Fra 2003 til 2013 sank antallet fra 55 til 43 000 bruk, altså en nedgang på 22 prosent. Denne utviklingen skjer i samtlige fylker, men noen av fylkene mister en større andel enn andre. I Troms parkerte så mye som hver tredje gårdbruker traktoren sin for godt i perioden. Det som er nytt av de siste årene, er at jordbruksarealet faller samtidig med at bruk går ut. Det er et alvorlig faresignal.

I hele perioden etter krigen ga færre gårdsbruk rom for at de gjenværende brukene kunne bli større og produsere mer. Jordbruksarealene ble derfor ivaretatt, og matproduksjonen økte til tross for at antallet bruk gikk tilbake. Denne utviklingen ser nå ut til å ha stoppet opp i mange deler av landet. Når gårdsbruk de siste årene har blitt lagt ned, har nabobrukene i mange tilfeller ikke klart å ta i bruk all den jorda som da blir tilgjengelig for dem.

I Møre og Romsdal er så mye som 11 prosent av jorda som ble dyrket i 2003 lagt brakk. I Troms og Sogn og Fjordane er det ni prosent av tidligere dyrket jord som ikke lenger er i bruk. Dette er arealer som ble brukt til å dyrke grovfôr og som det beitet dyr på. Avstanden mellom de gjenværende gårdsbrukene har blitt så stor at omkostningene ved å kjøre gjødsel ut og graset tilbake til egen gård når et nytt bruk legges ned, ikke lønner seg. Hvis det blir flere dyr i fjøsene, øker man heller bruken av kraftfôr basert på importert råvare i stedet for å bruke de ledige arealene som ofte ligger for langt unna. Andelen av kraftfôr som brukes i melkeproduksjonen har økt med 6 prosent (fra 37 til 43 prosent) i snitt for hele landet i perioden. I Møre og Romsdal har kraftfôrandelen økt med hele åtte prosent (fra 38 til 46 prosent).

Denne utviklingen rammer særlig kystfylkene, med unntak av Rogaland og trøndelagsfylkene, som samlet sett ennå ikke viser disse tendensene. Men i alle de andre fylkene, der ku, melk og sau er de viktigste produksjonene, ser vi at jordbruksarealene reduseres, samtidig som størrelsen på de gjenværende brukene ikke øker i samme takt som tidligere.

På Østlandet og i Trøndelag er det

MATEN PÅ BORDET: Det som er nytt av de siste årene, er at jordbruksarealet faller samtidig

en annen problemstilling som har meldt seg. Nedleggningstakten av gårdsbruk er høy også der, men taktene i brakklegging av jord er mindre enn i kystfylkene. Etter krigen ble det lagt til opp en politikk der man ønsket å styrke matsikkerheten, og sikre at Norge hadde en høyest mulig grad av selvforsyning. Dermed ble det laget et pris- og støttesystem som førte til at det ble mer lønnsomt å dyrke korn på flatbygdene. Man søkte en arbeidsdeling, der det skulle dyrkes korn der de agronomiske og klimatiske forholdene lå til rette for det, og de grovfôrbaserte husdyrproduksjonene skulle forbeholdes de områdene hvor det ikke var mulig å dyrke korn. Kysten skulle sørge for forsyningene av melk og kjøtt fra ku og sau, mens den beste jorda skulle brukes til kornproduksjon.

” Da må vi snu de negative trendene i norsk arealbruk.

Mellom 2003 og 2013 gikk imidlertid kornarealene i gjennomsnitt tilbake med 13 prosent, mens dyrka jord i disse fylkene gikk tilbake med 3–4 prosent. Forholdet mellom lønnsomhet i de ulike produksjonene, som har sikret en høy grad av selvforsyning i Norge, ser dermed ut til å være forrykket. Dette har gitt seg uttrykk i økt husdyrproduksjon i kornområdene. Vestfold har for eksempel økt antallet sau med 31 prosent.

Utviklingstrekkene er dermed at grovfôrarealer gror igjen,

og de beste arealene våre brukes i økende grad til gras i stedet for til korn. Samtidig gjør vi oss også mer avhengig av import av fôr til husdyrproduksjonene våre.

I et globalt perspektiv er norsk produksjon av jordbruksvarer for-

» Her...værsågod..ta debatten! Vil ikke ha den lengre, blitt litt lei.

Geir, på Twitter

DELTA I DEBATTEN, SKRIV TIL OSS

Kronikk: 6000 tegn inkl. mellomrom. Hovedinnlegg: 4000 tegn. Innlegg/replik: 2000 tegn. Kortinnlegg: 800–1500 tegn. Legg ved portrettfoto.

Debattinnlegg sendes til:

debatt@dagsavisen.no

debattfremtiden@dagsavisen.no

debattmossdagblad@dagsavisen.no

STIAN BROMARK

Debatt- og kommentarredaktør

elig mat til alle – uansett hvordan vi fordeler.

Øke framover

med at bruk går ut. Det er et alvorlig faresignal.

ILLUSTRASJONSFOTO: FRANK MAY/NTB SCANPIX

svinnende liten. Vi er bare 5 millioner mennesker, og vi har per i dag en selvforsyningsgrad på om lag 40 prosent målt i kalorier basert på norske ressurser. For oss selv betyr likevel vår evne til matproduksjon at vi har kontroll over en livsviktig ressurs, i en verden der matproduksjonen vil være under et stort press i løpet av det hundreåret vi er inne i.

Jordbruksproduksjonen i store deler av verden vil etter all sannsynlighet gå tilbake i framtida. FNs klimapanel er helt samstemte i at temperaturen i verden har økt, og at den vil bli enda høyere. Hvor mye høyere, avhenger av hvordan verden samlet sett klarer å begrense og redusere klimagassutslippene. Innen 2050 vil vi etter all sannsynlighet ha passert ni milliarder mennesker i verden. Befolkningsveksten, sammen med reduserte avlinger og økte problemer med, vil etter all sannsynlighet føre til at matknappheten øker. Allerede i dag er det over

800 millioner av verdens innbyggere som sult, men mens sult i dag ikke skyldes mangel på mat, men skjev fordeling, så går vi mot en situasjon der det kanskje ikke er tilstrekkelig mat til alle – uansett hvordan vi fordeler.

Økt temperatur vil kunne gi bedre vekstforhold lenger mot nord og i høyere strøk enn i dag, men hyppigere forekomster av ekstremvær også vil kunne bli et problem for vår produksjon. For Norges del vil klimaendringene sannsynligvis føre til at vi samlet sett får bedre forhold for å produsere mat.

Å videreføre og ivareta vår evne til å produsere mat vil både være viktig for vår egen sikkerhet, men det vil også gjøre at vi, med vår høye kjøpekraft, gjør oss mindre avhengig av mat som resten av verden har bruk for. Da må vi snu de negative trendene i norsk arealbruk.

Å IKKE SE BARN ...: ... for bare yoghurt

DEBATT

RAGNA RYGH
SVELA

Psykologspesialist,
Lørenskog kommune

Det handler ikke om å være for eller imot prim på maten. Vi er enige om at ungene våre fortjener det beste, og at det beste neppe er å spise mengder med sukker hver dag.

Det er ikke dette debatten og hoderistingen i forhold til Alna bydels veiledende matpakkeregler bør handle om.

Den bør handle om hvorvidt vi tenker at de ansatte i barnehagen skal benytte den dyrebare tiden sin til å håndheve et detaljfokus på innholdet i matpakkene, fordi dette gir ungene våre best mulige oppvekstvilkår, eller om det er andre aspekter ved barnas hverdag i barnehagen som ikke bør bli stående i matboksens skygge.

I de kommunale barnehagene i Oslo er det tre voksne på 18 barn på avdelingene for barna over tre år. Det betyr ikke at de er tre voksne hele dagen. Barnehagen er oppe fra kl. 07-17.00 og de voksnes arbeidsdag fordeles. Om morgenen og om ettermiddagene er det ofte bare én person.

Når maks tre voksne skal fordele sine gode blikk, trøstende klemmer og undrende ord mellom 18 barn, sier det seg selv at tiden og ressursene er knappe. Hvis de ansatte i tillegg blir pålagt å ha et strengt fokus på matpakkene, vil denne tiden tas fra barna og gå på bekostning av den omsorgen barna trenger i barnehagen.

Den viktigste jobben til de ansatte i barnehagen er å fungere som trygg base slik at barna blir godt nok ivaretatt emosjonelt den tiden de er borte fra foreldrene sine. I tillegg til å oppholde seg i fysisk trygge omgivelser, skal barna føle en indre trygghet i barnehagen.

Det betyr at det må være kontinuitet og stabilitet i voksenkontakten. De voksne må være tilgjengelige for barna, både fysisk og emosjonelt. De kommunale barnehagene i Oslo er satt på sparebluss, og den økonomiske innsparingen er lettere å måle og forstå enn effekten dette har på barna.

Blir en ansatt sykemeldt går det to uker før det kommer en vikar fra et vikarbyrå, og som dermed er en ukjent person for barna. Håkon

kommer én dag, Sara en annen, Ulla den tredje. Tenk deg at noen plutselig hadde bestemt at du skulle jobbe under en vilkårlig ukjent sjef som ble byttet ut et par ganger i uken. Du ville antakelig protestert ganske kraftig.

Dette er hverdagen til de minste barna våre. Husk deretter på at du er voksen og kan bytte jobb eller bli sykemeldt hvis det blir for ille. Du ville i det meste hatt muligheten til sette ord på hvorfor jobbhverdagen din plutselig var så slit-som, og kanskje tenkt at det ikke var så rart at du var konstant sur og grinete etter jobb, var mer nærtagen og lei deg, eller hadde fått vansker med å roe deg og sove om nettene.

Barna våre klarer ofte ikke å sette ord på den utryggheten som oppstår, men de kan vise de samme tegnene i håp om at vi voksne er villige til å lytte. Fra et psykisk helseperspektiv er det oppsiktsvekkende og svært bekymringsfullt at bydel Alna velger å fokusere på innholdet i matpakkene framfor å ta tak i de grunnleggende psykologiske utfordringene bydelens barnehagebarn møter i sin hverdag.

I Lørenskog kommune har fokuset i barnehagene vært å skape emosjonelt trygge barn, gjennom at samtlige barnehager har fått opplæring og veiledning i programmet «Trygghets sirkelen». Forskning viser at mer enn halvparten av alle barnehager mangler en trygg tilknytning i barnehagen.

Et trygt barn kan utforske leken mer, og dermed lære mer. Et trygt tilknyttet barn vil også kunne ha større utbytte av språklige stimuli.

En trygg tilknytning regnes som en vaksinasjon mot senere alvorlige psykiske lidelser. Det viktigste for Lars på fire år er ikke om han har vann eller kakao i termosen på tur. Det grunnleggende er en tilgjengelig voksen han kan gå til hvis han blir lei seg, og som han kan dele gleden hans over en rar konge.

Å jobbe i barnehage må være en av de mest utfordrende, men forhåpentligvis også givende, jobbene som finnes. De har utvilsomt verdens viktigste andre plass, etter foreldre.

Men dette utfordrer at vi lar gode, trygge Jorid, Linda og Fatima få gjøre det de er best på, nemlig å se barna, og ikke blinde dem med prim og yoghurt.

» Du ville antakelig protestert ganske kraftig.